

แนวทางการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1

The Guidelines for School-Based Management of Schools Under the Office Nakhon Ratchasima Primary Educational Service Area 1

ปราณี รูปจันทร์¹⁾ สุชีรา มะหิเมือง²⁾

Pranee Rupchan¹⁾ and Susheera Mahemuang²⁾

¹⁾สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Department of Educational Administration, Faculty of Education, Suan Sunandha Rajabhat University

²⁾ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Assistant Professor, Faculty of Education, Suan Sunandha Rajabhat University

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาสภาพการปฏิบัติงานตามองค์ประกอบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 และ (2) ศึกษาแนวทางการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามซึ่งมีความเชื่อมั่นที่ 0.914 จากกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 109 คน และครูผู้สอน จำนวน 330 คน ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่ายด้วยวิธีการจับฉลาก และจากการสัมภาษณ์ผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 10 คน โดยเลือกแบบเจาะจง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปด้วยค่าสถิติที่เป็นความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า

1. สภาพการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 1 ได้แก่ ด้านการกระจายอำนาจ ด้านการมีส่วนร่วม ด้านการบริหารตนเอง และด้านการตรวจสอบและถ่วงดุล เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย โดยภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก
2. แนวทางในการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 1 ได้แก่ 2.1) ด้านการกระจายอำนาจ โรงเรียนมอบอำนาจให้เอกชนเข้าดำเนินการภายในอย่างอิสระ โดยเลือกกิจการที่โรงเรียนคิดว่าเอกชนสามารถดำเนินการได้ดีกว่าการที่โรงเรียนดำเนินการเอง และประเมินผลภายหลังการดำเนินงาน 2.2) ด้านการบริหารตนเอง โรงเรียนแสวงหาทรัพยากรท้องถิ่นเพิ่มเติมจากที่รัฐจัดสรรให้ด้วย

ตนเอง 2.3) ด้านการมีส่วนร่วม เปิดโอกาสให้ ผู้ปกครองนักเรียน ชุมชน มีส่วนร่วมในการแสวงหาทรัพยากรในด้านสื่อการเรียนการสอนและ 2.4) ด้านการตรวจสอบและถ่วงดุล คณะกรรมการโรงเรียนทำหน้าที่ตรวจสอบและถ่วงดุลซึ่งกันและกัน ทุกสิ้นเดือนสรุปผลการปฏิบัติงาน รายงานผล หาข้อสรุปและแนวทางพัฒนาร่วมกันเพื่อพัฒนาการปฏิบัติงานต่อไป

คำสำคัญ: แนวทาง / การบริหารโรงเรียนเป็นฐาน

Abstract

This research aims to (1) study the performance of school-based management of schools under the Office Nakhon Ratchasima Primary Educational Service Area 1 and (2) study the approach to school-based management of schools under the Office Nakhon Ratchasima Primary Educational Service Area 1. Researchers collected data by questionnaire have reliability 0.914 from 109 administrators and 330 teachers by simple random sampling lottery from interviews by interviewing 10 administrators by purposive sampling. Data was analyzed using the statistical software package with a frequency, percentage, mean, standard deviation, and content analysis.

Results

1. School-based management condition of schools under Nakhon Ratchasima Primary Educational Service Area Office 1, including distribution, involvement, self-management and supervision and balance, sorted descending, in overall aspect was in high level.
2. Guidelines for the school-based management of schools under Nakhon Ratchasima Primary Educational Service Area Office 1 were; 2.1) the distribution of power: private schools were authorized to operate inside freely. By choosing work that private can perform better than the school itself then evaluate after the implementation. 2.2) Self-management: schools seek for locality resource unless government sector procure to school. 2.3) the participation, allowed opportunities for parents, community to seek for locality resource instructional media side and 2.4) supervision and balance: school board supervised and balance each other. At the end of every month, have performance summary, report and find conclusion and guidelines to jointly develop and improve performance further.

Keywords: The Guideline / School-based Management

บทนำ

การปฏิรูปการศึกษาของประเทศไทยในยุคปัจจุบันเกิดจากปัจจัยพื้นฐานที่ส่งผลกระทบต่อจนทำให้เกิดความจำเป็นที่จะต้องมีการปฏิรูปการศึกษานั่นเองมาจากปัจจัยภายนอกในยุคกระแสโลกาภิวัตน์ ภาคธุรกิจอุตสาหกรรมของประเทศไทยก้าวไปสู่ระบบเทคโนโลยีมีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางเศรษฐกิจเพื่อเพิ่มศักยภาพในการผลิตให้สามารถแข่งขันกับนานาชาติได้ [2] ดังนั้น ระบบการจัดการศึกษาของไทยจึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของการปฏิรูปการเรียนรู้และการ

ปฏิรูประบบบริหารการศึกษา เพื่อให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 39 ซึ่งกำหนดให้กระทรวงศึกษาธิการกระจายอำนาจการบริหารการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารบุคคล และการบริหารทั่วไป ไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง หลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ทั้งนี้ให้มีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาจากระดับกระทรวงลงไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา

และสถานศึกษาที่เป็นหน่วยปฏิบัติเพื่อให้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน [5] ซึ่งลักษณะของการกระจายอำนาจดังกล่าวเป็นแนวคิดที่ตรงกับการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-based Management) เป็นรูปแบบการบริหารที่มีการกระจายอำนาจการบริหารจัดการศึกษาไปจากส่วนกลางหรือจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรงให้โรงเรียนหรือสถานศึกษามีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบในการบริหารโรงเรียนทั้งโรงเรียนในแบบเบ็ดเสร็จมีความเป็นอิสระและคล่องตัวในการตัดสินใจในการบริหารจัดการ การสั่งการเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาในทุกด้านที่เกี่ยวข้องกับภารกิจของสถานศึกษาทั้งด้านหลักสูตร การเงิน งบประมาณการบริหารบุคคล และการบริหารทั่วไป ซึ่ง วสันต์ สัตยคุณ [4] ได้กล่าวถึงสาระสำคัญของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานไว้ดังนี้ (1) หลักการกระจายอำนาจ เป็นการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาไปยังสถานศึกษาให้มากที่สุด โดยมีความเชื่อว่าโรงเรียนเป็นหน่วยสำคัญในการจัดการศึกษาในการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการศึกษาของเด็ก (2) หลักการมีส่วนร่วม เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องและผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีส่วนร่วมในการบริหารร่วมตัดสินใจและร่วมจัดการศึกษา การที่บุคคลที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาจะเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของเต็มใจและยินดีร่วมรับผิดชอบในการจัดการศึกษามากขึ้น (3) การตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและชุมชน ในอดีตการจัดการศึกษาเป็นแบบรวมอำนาจการจัดการศึกษาไปที่ส่วนกลาง เพื่อให้เกิดเอกภาพและมาตรฐานการศึกษา แต่การจัดการศึกษาโดยส่วนกลางมีข้อจำกัด ทำให้เกิดความล่าช้าและไม่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและชุมชนอย่างแท้จริง จึงต้องให้อำนาจคืนสู่ท้องถิ่นให้มีบทบาทในการจัดการศึกษามากขึ้น (4) หลักการบริหารตนเอง การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานมีความเชื่อว่าวิธีการทำงานให้บรรลุเป้าหมายแล้วให้โรงเรียนมีระบบบริหารด้วยตนเอง โดยให้โรงเรียนมีอำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบในการดำเนินการได้และสามารถดำเนินการได้ด้วยวิธีการที่แตกต่างกัน

แล้วแต่ความพร้อมและสถานการณ์ของโรงเรียน ผลที่ได้น่าจะมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลดีกว่า (5) การตรวจสอบและถ่วงดุล เป็นหลักการในการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานที่ส่วนกลางมีหน้าที่กำหนดนโยบาย ควบคุมมาตรฐาน ส่วนการตรวจสอบคุณภาพการบริหารและการจัดการศึกษา เพื่อให้มีคุณภาพและมาตรฐานเป็นหน้าที่ขององค์กรอิสระจะดำเนินการให้เป็นไปตามกำหนดและนโยบายของชาติ จากหลักการบริหารดังกล่าวทำให้เกิดความเชื่อมั่นว่าการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเป็นการบริหารงานที่ทำให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากกว่ารูปแบบการจัดการศึกษาที่ผ่านมา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน [8] ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน จึงได้กำหนดให้สถานศึกษาในสังกัดบริหารจัดการโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐานดังที่ปรากฏในมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน มาตรฐานที่ 13 พร้อมทั้งได้กำหนดตัวบ่งชี้สำหรับใช้วัดมาตรฐานการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานด้วยเหตุที่การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเป็นแนวคิดทางการบริหารที่ ยึดสถานศึกษาเป็นศูนย์กลางโดยสถานศึกษามีอำนาจในการบริหารแบบเบ็ดเสร็จมีความเป็นอิสระและคล่องตัวในการตัดสินใจ โดยมุ่งหวังว่าการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานจะเป็นกลไกขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาให้ประสบผลสำเร็จ แต่จากการสอบถามโดยใช้คำถามปลายเปิดกับผู้บริหารสถานศึกษาขนาดกลางของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมาเขต 1 จำนวน 5 โรงเรียน เพื่อศึกษาข้อมูลเบื้องต้น พบว่าปัญหาในภาพรวมมีดังนี้ (1) การกระจายอำนาจการตัดสินใจในการบริหารสถานศึกษาไปยังคณะกรรมการสถานศึกษาไม่เต็มที่ (2) ผู้บริหารสถานศึกษายังไม่ได้รับความร่วมมือจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารสถานศึกษา (3) การสร้างระบบและดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษายังไม่เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา (4) การจัดสภาพแวดล้อม สถานศึกษาไม่เอื้อต่อการเรียนรู้ (5) การรายงานผลการดำเนินงานด้านการประกันคุณภาพภายในและภายนอกต่อหน่วยงานที่รับผิดชอบขาดความต่อเนื่อง (6) ครูผู้สอนยังเผยแพร่ผลการพัฒนาการเรียนรู้หรือพัฒนาผู้เรียนต่อสาธารณชน

ไม่ครบทุกภาคเรียน (ผู้อำนวยการโรงเรียนคนที่ 1, การสัมภาษณ์ 2 มีนาคม 2556, ผู้อำนวยการคนที่ 2, การสัมภาษณ์ 3 มีนาคม 2556 และ ผู้อำนวยการคนที่ 3, การสัมภาษณ์ 4 มีนาคม 2556) ซึ่งล้วนเป็นผลมาจากการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานที่อาจยังขาดประสิทธิภาพ

จากความสำคัญดังกล่าวข้างต้นทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาแนวทางการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 1 ว่ามีสภาพในการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 1 อยู่ในระดับใด และมีแนวทางการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 1 อย่างไร เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจวางแผนพัฒนาสถานศึกษาในสังกัดให้เข้าสู่มาตรฐานคุณภาพการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาสภาพการปฏิบัติงานตามองค์ประกอบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 1
2. ศึกษาแนวทางการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากร
ประชากรที่ใช้ในวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 1 แบ่งเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก 55 โรงเรียน ขนาดกลาง 81 โรงเรียน และขนาดใหญ่ 8 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น 144 โรงเรียน และมีผู้ให้ข้อมูลของแต่ละโรงเรียนประกอบด้วย ผู้อำนวยการ จำนวน 144 คน และครูผู้สอน จำนวน 1,894 คน ปีการศึกษา 2555

2. กลุ่มตัวอย่าง

2.1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 จำนวน 109 โรงเรียน กำหนดขนาดโดยการเปิดตารางเครซีและมอร์แกน [7] และทำการสุ่มโดยวิธีสุ่มตัวอย่างอย่างง่ายด้วยวิธีการจับฉลาก ให้ได้จำนวนตามที่กำหนดอย่างได้สัดส่วนเหมาะสมกับประชากรของโรงเรียนแต่ละขนาดดังนี้ โรงเรียนขนาดเล็ก: กลาง: ใหญ่ เป็น 1:4:6 กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลของโรงเรียน ประกอบด้วย คือ ผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 109 คน ได้มาจากการสุ่มตามการสุ่มตัวอย่างระดับโรงเรียน และครูผู้สอน จำนวน 330 คน ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่ายด้วยวิธีการจับฉลาก ครูของโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 45 คน ขนาดกลาง จำนวน 247 คน และขนาดใหญ่ จำนวน 38 คน

2.2 กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการกำหนดแนวทางการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 1 ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 10 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากโรงเรียนที่มีค่าเฉลี่ยของสภาพการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานสูงสุด 10 อันดับแรก และมีคุณสมบัติดังนี้ (1) สำเร็จการศึกษาอย่างต่ำในระดับปริญญาโท และ (2) มีประสบการณ์บริหารการศึกษา หรือบริหารสถานศึกษาไม่น้อยกว่า 10 ปี

2. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 เครื่องมือที่ใช้วิจัยในครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามแนวทางการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 1 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.2 แบบสัมภาษณ์ แนวทางการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 1 เป็นแบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้างมีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด (Open - Ended Questions)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม
ส่งแบบสอบถามพร้อมหนังสือแนะนำตัวไปยังสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทางไปรษณีย์พร้อมซองเปล่าติดตราไปรษณียากรเพื่อการส่งคืน ใช้ระยะเวลาส่งคืน 2 สัปดาห์ จากนั้นรวบรวมแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืน

4.2 การเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์
ส่งหนังสือถึงกลุ่มตัวอย่าง 10 ท่าน เพื่อขออนุญาตเวลาในการสัมภาษณ์ ดำเนินการสัมภาษณ์ตามที่ได้นัดหมายไว้ล่วงหน้า

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 ข้อมูลจากแบบสอบถาม ทำการวิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5.2 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์
ทำการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

สรุปผลการวิจัย

สรุปผล

1. ระดับความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 1 พบว่า การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการกระจายอำนาจ ด้านการบริหารตนเอง ด้านการมีส่วนร่วม และด้านการตรวจสอบและถ่วงดุล ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. แนวทางในการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 1 ได้แก่

2.1 ด้านการกระจายอำนาจ
ปัญหาที่พบ คือ โรงเรียนไม่ค่อยมอบอำนาจให้เอกชนเข้าดำเนินการภายในอย่างอิสระคล่องตัว มีแนวทางการพัฒนาด้วยวิธีการดังนี้ (1) ดำเนินการจัดประชุมภายในโรงเรียน ผู้บริหาร คณะกรรมการสถานศึกษา และครูผู้สอนร่วมแสดงความคิดเห็นความต้องการ ความจำเป็นในกิจการที่ต้องการให้เอกชนมีอำนาจบริหารจัดการแทนโรงเรียน (2) กำหนดเป้าหมายของกิจการ (3) วางแผนการวัด/ประเมินผล (4) จัดบันทึกในรายงานการประชุม (5) ผู้บริหารมอบหมายให้หัวหน้าฝ่ายบริหารงานทั่วไปดูแลกิจการ (6) ทำประกาศเพื่อประชาสัมพันธ์ไปยังเขตพื้นที่การศึกษา และประกาศติดประชาสัมพันธ์ที่โรงเรียน (7) เอกชนยื่นซองประมูล และโรงเรียน

คัดเลือกเอกชนที่เหมาะสม เข้ามาดำเนินการกิจการ (8) เอกชนดำเนินการตามกำหนดระยะเวลาที่ตกลงกันได้ โรงเรียนต้องมีการตรวจสอบ มีผู้รับผิดชอบ ได้แก่ ผู้บริหาร หรือหัวหน้าฝ่ายบริหารงานทั่วไป (แล้วแต่กรณี) ทำหน้าที่ตรวจสอบควบคุม กำกับ ดูแล การดำเนินการของเอกชน และประเมินผล (9) หัวหน้าฝ่ายบริหารงานทั่วไป รับผิดชอบควบคุมดูแลระหว่างการดำเนินการ และหลังการดำเนินการ จากนั้นนำผลรายงานที่ประชุมถึงข้อดี ข้อเสีย

2.2 ด้านการบริหารตนเอง ปัญหาที่พบ คือ โรงเรียนไม่ค่อยแสวงหาทรัพยากรท้องถิ่นเพิ่มเติมจากที่รัฐจัดสรร มีแนวทางการพัฒนาด้วยวิธีการดังนี้ (1) ผู้บริหารจัดประชุมผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ให้ทุกคนตระหนักความสำคัญของทรัพยากรท้องถิ่นที่มีต่อการจัดการศึกษา ชี้แจงให้ครูผู้สอนรับทราบและช่วยกันสรรหาทรัพยากรท้องถิ่นที่จำเป็นและเหมาะสมกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อนำมาพัฒนาสถานศึกษา (2) จัดทำแผนงานสถานศึกษาเพื่อทราบว่าในแต่ละปีการศึกษาต้องทำกิจกรรมใดจะได้ทราบว่าต้องใช้ทรัพยากรใดบ้าง (3) โรงเรียนสำรวจความเพียงพอของทรัพยากรท้องถิ่น และสรุปทรัพยากรท้องถิ่นที่มีความจำเป็นต้องแสวงหาเพิ่มเติมทราบความต้องการก็จะสามารถเรียงลำดับจัดหาทรัพยากรดังกล่าวได้ตามความจำเป็นเร่งด่วน (4) จัดประเภทแหล่งทรัพยากรในท้องถิ่นที่โรงเรียนขอรับการสนับสนุนงบประมาณ ได้แก่ บุคคล มูลนิธิ สมาคม ชมรม ซึ่งช่วยเหลือนักเรียนที่ขาดแคลนองค์กรต่าง ๆ ทั้งของรัฐและเอกชน (5) หัวหน้าแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ในโรงเรียนมอบหมายให้ครูผู้สอนร่วมกันดำเนินการจัดหาทรัพยากรในท้องถิ่นจากแหล่งดังกล่าวเรียงลำดับตามความสำคัญหรือความพร้อม (6) ดำเนินการใช้ทรัพยากรอย่างเป็นระบบตามแผนที่วางไว้ (7) สรุปผลการดำเนินงานร่วมกันและบันทึกทรัพยากรจัดหาที่ได้เพิ่มเติมรวมถึงจัดเตรียมบัญชีเบิกจ่ายทรัพยากรเงิน วัสดุสิ่งของเป็นต้น (8) ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ทำบัญชีบันทึกทรัพยากรเพื่อสะดวกต่อการค้นหาข้อมูลหัวหน้าแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้รับผิดชอบ ตรวจสอบ ดูแลบัญชีสรุปการรับ-จ่ายทรัพยากรท้องถิ่นที่ได้รับแต่ละวันและทำสรุปรายเดือน (9) ผู้บริหาร คณะกรรมการสถานศึกษา และครูผู้สอนเข้าร่วมประชุมเพื่อสรุป

และประเมินผลการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นของโรงเรียน
ว่าอยู่ในเกณฑ์ใด

2.3 ด้านการมีส่วนร่วม ปัญหาที่พบ คือ ผู้ปกครองนักเรียน ชุมชน ไม่ค่อยมีส่วนร่วมในการแสวงหาทรัพยากรในด้านสื่อการเรียนการสอน มีแนวทางการพัฒนาด้วยวิธีการดังนี้ (1) ผู้บริหารสถานศึกษาจัดประชุม เพื่อแจ้งให้ครูผู้สอนทุกคนทราบว่าในการแสวงหาทรัพยากรในด้านสื่อการเรียนการสอนจะมีการให้ ผู้ปกครองนักเรียน ชุมชน มีส่วนร่วมในการแสวงหาทรัพยากรมากขึ้น โดยในการประชุมครั้งนี้ผู้บริหารให้ครูผู้สอนทุกคนร่วมสรุปความต้องการทรัพยากรในการจัดสื่อการเรียนการสอนว่าครูผู้สอนต้องการอะไร ระบุและกำหนดสิ่งที่ต้องการซึ่งสอดคล้องกับวิสัยทัศน์การจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษาอย่างชัดเจน จากนั้นเมื่อได้ข้อสรุปฉบับที่กไว้ในรายงานการประชุมเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ (2) ผู้บริหารจัดประชุมผู้ปกครองนักเรียน และตัวแทนชุมชน เพื่อแจ้งให้ทราบถึงความต้องการทรัพยากรในการจัดสื่อการเรียนการสอนของโรงเรียน และขอความร่วมมือในการจัดหาทรัพยากร ได้แก่ เงินบริจาค เงินสนับสนุน อุปกรณ์ที่ใช้ประกอบการศึกษา หรือแม้แต่ความช่วยเหลือด้านความรู้การให้คำแนะนำ เป็นต้น (3) ผู้ปกครองนักเรียน ชุมชนมีส่วนร่วมในการแสวงหาทรัพยากรในด้านสื่อการเรียนการสอนให้แก่โรงเรียน (4) หัวหน้าฝ่ายวิชาการดำเนินการประเมินผล โดยใช้แบบสอบถามกับครูผู้สอนเพื่อประเมินความพึงพอใจโดยใช้แบบสอบถามกับผู้ปกครองนักเรียน และชุมชนเพื่อประเมินสภาพการดำเนินงาน ปัญหา อุปสรรคในการแสวงหาทรัพยากร (5) หัวหน้าฝ่ายวิชาการนำผลการประเมินผลแจ้งต่อที่ประชุมภายหลังจากดำเนินการ 3 เดือน ทุกคนในที่ประชุมร่วมกันสรุปผลการมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนากระบวนการทำงานร่วมกันต่อไป

2.4 ด้านการตรวจสอบและถ่วงดุล ปัญหาที่พบ คือ คณะกรรมการโรงเรียนมีการทำหน้าที่ตรวจสอบและถ่วงดุลซึ่งกันและกันไม่สม่ำเสมอ มีแนวทางการพัฒนาด้วยวิธีการดังนี้ (1) ผู้บริหารจัดประชุมครูโดยแจ้งให้คณะกรรมการโรงเรียนทราบว่าการบริหารของโรงเรียนในด้านการตรวจสอบ และถ่วงดุล ยังขาดความสม่ำเสมอในการตรวจสอบ ถ่วงดุลกัน ซึ่งควรมีการแก้ไขปัญหานี้ในประเด็นนี้ โดย

ผู้บริหารกำหนดให้ทุกเดือนคณะกรรมการโรงเรียนทำหน้าที่ตรวจสอบซึ่งกันและกัน วางแผนกำหนดให้ทุกเดือน คณะกรรมการสถานศึกษาทำหน้าที่ตรวจสอบกัน โดยใช้แบบประเมินตรวจสอบที่มีมาตรฐาน มีการสรุปผลทุกเดือน เมื่อได้ข้อสรุปฉบับที่กไว้ในรายงานการประชุมเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ (2) กรรมการแต่ละท่านมีสิทธิของตนเอง โดยการยับยั้ง และสนับสนุนในกิจกรรมสำคัญๆ ของท่านอื่น มีการแบ่งแยกหน้าที่โดยใช้อำนาจร่วมกัน การปฏิบัติหน้าที่ตามอำนาจที่ได้รับมอบหมายเป็นไปได้อย่างสะดวก และป้องกันการเป็นเผด็จการในการใช้อำนาจของบุคคลใดบุคคลผู้หนึ่ง (3) คณะกรรมการโรงเรียนทำหน้าที่ตรวจสอบและถ่วงดุลซึ่งกันและกัน ทุกสิ้นเดือนมีการประเมินผล สรุปผลการปฏิบัติงานโดยผู้บริหารสถานศึกษา (4) คณะกรรมการโรงเรียนรายงานผลการปฏิบัติการตรวจสอบซึ่งกันและกัน สรุปผลและหาแนวทางพัฒนาร่วมกันเพื่อพัฒนาการปฏิบัติงานต่อไป

อภิปรายผล

ด้านการกระจายอำนาจ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าโรงเรียนตัดสินใจบริหารสถานศึกษาผ่านคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในงานหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอนมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด เนื่องจากการบริหารสถานศึกษา มีกระบวนการที่ผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้องช่วยกันวางแผนบริหาร คณะกรรมการสถานศึกษามีส่วนสำคัญในการวางแผนการจัดการศึกษาทุกด้าน รวมถึงด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้เกิดประสิทธิผล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วาสนา สายทอง [6] ที่ได้ทำการศึกษาแนวทางการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษาในอำเภอแม่วงศ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 2 ได้เสนอว่า คณะกรรมการสถานศึกษาควรทำหน้าที่การกำหนดนโยบาย วิสัยทัศน์ และแผนพัฒนาการศึกษา สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน และยังคงสอดคล้องกับแนวคิดของ วาสนา สายทอง [6] กล่าวว่าการกระจายอำนาจของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานที่มีประสิทธิผล ต้องเป็นการกระจายอำนาจไปให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งได้แก่ คณะกรรมการโรงเรียน และคณะกรรมการได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจมากที่สุด เมื่อเริ่มนำการบริหารโดยใช้

โรงเรียนเป็นฐานมาปฏิบัติ แต่ละโรงเรียนจะต้องมี คณะกรรมการโรงเรียนขึ้น ซึ่งอาจกำหนดรูปแบบมาจากส่วนกลาง จากเขตพื้นที่การศึกษา หรือโรงเรียน กำหนดเองก็ได้

ด้านการมีส่วนร่วม ในภาพรวมอยู่ในระดับ มาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ครู ผู้ปกครอง ตัวแทนศิษย์เก่า และตัวแทนนักเรียนเข้ามาช่วยเหลือ สนับสนุน ทำประโยชน์ในเรื่องหรือกิจกรรมต่าง ๆ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด เนื่องจากปัจจุบันโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 1 เปิดโอกาสให้บุคคลที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีจิตอาสา เต็มใจที่จะมีช่วยเหลือกิจกรรมในการจัดการศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมเพิ่มขึ้น ดังที่ ณรงค์ ไรศสวัสดิ์ [2] ได้กล่าวว่าการบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นการเปิดโอกาสให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคล ผู้ที่เกี่ยวข้องและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีส่วนร่วมในการบริหาร ตัดสินใจและร่วมจัดการศึกษา ทั้งครู ผู้ปกครอง ตัวแทนศิษย์เก่าและตัวแทนนักเรียน อีกทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิดของ วัลลิกา ไสดาทิพย์ [5] กล่าวว่าการบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้ร่วมและจัดการศึกษา มีความพึงพอใจในผลของการดำเนินงานและเข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบในการจัดการศึกษามากขึ้น และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ มะรอสดี เจ๊ะแหว [3] ได้ทำการศึกษาการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ของผู้บริหารโรงเรียนและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษานราธิวาส ได้เสนอแนะว่าบริหารจัดการ โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ในหลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม อย่างต่อเนื่องเป็นระบบ และสร้างความตระหนัก แก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเห็นความสำคัญของการจัดการ ศึกษาแบบมีส่วนร่วม

ด้านการบริหารตนเอง ในภาพรวมอยู่ใน ระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า โรงเรียน มีอำนาจบริหารงานบุคคลด้วยตนเองตามความ พร้อมของโรงเรียนมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด เนื่องจากการ บริหารจัดการตนเอง ในโรงเรียนจะประสบผลสำเร็จ ตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ อย่างมีประสิทธิภาพได้ ย่อมมาจากการที่ทุกคนในโรงเรียนร่วมกันจัดทำด้วย ตนเอง รู้หน้าที่ รู้แนวทางการดำเนินงานที่ชัดเจน ซึ่ง ทั้งนี้ควรมีการทำให้ทุกคนทราบบทบาทของตนเอง สอดคล้องกับ แนวคิดของ วัลลิกา ไสดาทิพย์ [5]

ที่กล่าวไว้ว่า การบริหารตนเองเป็นการที่โรงเรียนมี อำนาจในการที่จะบริหารโรงเรียน ในด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และการบริหารงานทั่วไป ด้วยวิธี การที่หลากหลายตามความพร้อมของโรงเรียน โดย กำหนดเป้าหมายและแผนการดำเนินงาน กำหนดวิธี การทำงานด้วยตนเอง กำหนดหลักการและเกณฑ์ ในการระดมทรัพยากรด้วยตนเองและบริหาร งบประมาณและทรัพยากรด้วยตนเอง นอกจากนี้ยัง สอดคล้องกับ นชทร กลางโตตร [1] ที่ได้กล่าวว่า ในระบบการจัดการศึกษาทั่วไป โรงเรียนมีระบบ การบริหาร ด้วยตนเองโดยมีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ ในการดำเนินงานได้อย่างหลากหลายด้วยวิธีการ ที่แตกต่างกัน แล้วแต่ความพร้อม ผลที่ได้น่าจะมี ประสิทธิภาพสูงกว่าเดิมที่ทุกอย่างถูกกำหนดจาก ส่วนกลาง

ด้านการตรวจสอบและถ่วงดุล ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ครูผู้สอนทำรายงานคุณลักษณะและผลสัมฤทธิ์ของ ผู้เรียนทุกสิ้นภาคเรียนให้ผู้ปกครองทราบ มีค่าเฉลี่ย มากที่สุด เนื่องจากการทำรายงานคุณลักษณะและ ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน เป็นงานที่ครูผู้สอนทุกคน มีหน้าที่รับผิดชอบเพื่อแจ้งให้ผู้ปกครองทราบทุก สิ้นภาคเรียน ถือเป็นการปฏิบัติงานที่มีหลักฐานตรวจสอบผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนที่ผู้ปกครองรับทราบได้ ชัดเจนที่สุด ดังที่ วัลลิกา ไสดาทิพย์ [5] กล่าวว่า การตรวจสอบและถ่วงดุล หมายถึง การทำให้ผู้ มีส่วนได้ส่วนเสียเชื่อมั่นได้ว่าสถานศึกษาได้จัดการ บริหารงานที่ทำให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล ต่อผู้เรียน การดำเนินการตรวจสอบในสถานศึกษา เป็นนโยบายที่ทุกโรงเรียนจะต้องดำเนินการ ประกันคุณภาพทั้งทางด้านผลผลิต ด้านปัจจัยและ กระบวนการ หรืออาจแบ่งเป็นด้านผู้เรียน แนวทาง การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของสถาน ศึกษาด้านหนึ่ง คือ การรายงานคุณภาพการศึกษา รายงานคุณลักษณะและผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนทุก สิ้นภาคเรียนให้ผู้ปกครองทราบ รายงานความก้าวหน้า ของการดำเนินการตามแผนพัฒนาและรายงานการ จัดการศึกษาเมื่อครบเวลาที่ระบุไว้ในแผนพัฒนา หรือธรรมนูญของสถานศึกษา

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1.1 โรงเรียนมอบอำนาจให้เอกชน เข้าดำเนินการภายในอย่างอิสระ โดยเลือกกิจการที่ โรงเรียนคิดว่าเอกชนสามารถดำเนินการได้ดีกว่าการ ที่โรงเรียนดำเนินการเอง และประเมินผลภายหลัง การดำเนินงาน

1.2 โรงเรียนแสวงหาทรัพยากรท้องถิ่น เพิ่มเติมจากที่รัฐจัดสรรให้ด้วยตนเอง

1.3 ผู้บริหารควรให้ออกาส ผู้ปกครอง นักเรียน ชุมชน มีส่วนร่วมในการแสวงหาทรัพยากร ในด้านสื่อการเรียนการสอน

1.4 คณะกรรมการโรงเรียนทำหน้าที่ ตรวจสอบและถ่วงดุลซึ่งกันและกัน ทุกสิ้นเดือนสรุปผล การปฏิบัติงาน รายงานผล หาข้อสรุปและแนวทาง พัฒนาร่วมกันเพื่อพัฒนาการปฏิบัติงานต่อไป

1.5 โรงเรียนควรดำเนินการตัดสินใจ บริหารสถานศึกษาผ่านคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานในงานหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน

1.6 ครู ผู้ปกครอง ตัวแทนศิษย์เก่าและ ตัวแทนนักเรียนควรเข้ามาช่วยเหลือ สนับสนุน ทำประโยชน์ในกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน

1.7 โรงเรียนควรบริหารงานบุคคล ด้วยตนเองตามความพร้อมของโรงเรียน

1.8 ครูผู้สอนควรทำรายงานคุณลักษณะ และผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนทุกสิ้น ภาคเรียนให้ผู้ปกครองทราบ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาการบริหารโดยใช้โรงเรียน เป็นฐานโดยเพิ่มองค์ประกอบอื่น ๆ ของโรงเรียนใน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 1 เพื่อครอบคลุม ทุกด้านของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

2.2 ควรศึกษากับกลุ่มประชากรของ โรงเรียนในสังกัดอื่นที่มีบริบทใกล้เคียงกัน เพื่อ เปรียบเทียบปัญหา และแนวทางการพัฒนาการ บริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

เอกสารอ้างอิง

[1] คเชนทร์ กลางโคตร. แนวทางการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน. ปรินญาครุศาสตร มหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี. 2552.

[2] ณรงค์ โภคสวัสดิ์. สภาพการบริหารโดยใช้ โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษา ในสังกัด สำนักงานเขต พื้นที่การศึกษายโสธร เขต 1. ปรินญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหาร การศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

[3] มะรอสดี เจ๊ะแฉ. การศึกษาการบริหารจัดการ โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ของผู้บริหารโรงเรียน และครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา นราธิวาส. ปรินญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหาร การศึกษา มหาวิทยาลัย ราชภัฏยะลา. 2552.

[4] วสันต์ สัตยคุณ. การพัฒนาตัวชี้การบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน. ปรินญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหาร การศึกษา มหาวิทยาลัย ขอนแก่น. 2554.

[5] วลลิกา โสดาทิพย์. สภาพและปัญหา การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของ ผู้บริหารในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร. ปรินญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหาร การศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม. 2554.

[6] วาสนา สายทอง. แนวทางการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษาในอำเภอ แม่วงศ์สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา นครสวรรค์ เขต 2. ปรินญาครุศาสตรมหา บัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์. 2553.

[7] สมบูรณ์ ดันยะ. วิทยาการวิจัย. นครราชสีมา: คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

[8] แนวทางการกระจายอำนาจการบริหาร และการจัดการศึกษาให้คณะกรรมการ สำนักรงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษา ตามกฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์ และ วิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการ จัดการศึกษา พ.ศ. 2550. กรุงเทพฯ: ชุมชม สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย. 2550.